

ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL TURİZM VE HACI BEKTAŞ VELİ'YE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ*

PRE-SERVICE TEACHERS' VIEWS OF CULTURAL TOURISM AND HACI BEKTASH VELI

Bahadır KILCAN**

Turhan ÇETİN***

Öz

Bu araştırmanın amacı, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli'ye yönelik düşüncelerini belirlemektir. Nicel araştırma yöntemiyle verilerin toplandığı bu çalışma betimsel bir alan araştırmasıdır. Araştırma, çalışma grubunda yer alan 319 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların kültürel turizm ile Hacı Bektaş Veli'ye yönelik düşünceleri belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen ve beşli Likert tipinde oluşturulan 37 maddelik ölçekten faydalanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{X}), t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli'ye ilişkin görüşlerinin toplam puanları anabilim dalı, cinsiyet, genel akademik not ortalaması, ailenin aylık geliri, turizm ve Hacı Bektaş Veli konusunda ödev, proje, sunum yapma durumu değişkenleri arasında anlamlı değişiklik göstermezken, turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etme, turizm yörelerine düzenlenen gezilere katılma ve Hacı Bektaş Veli Külliyesi'ni görme durumları ile Alevilik ile ilgili düşünceler değişkenleri arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilimler ve Türkçe eğitimi bölümü, öğretmen adayları, kültürel turizm, Hacı Bektaş Veli

Abstract

The purpose of this study is to determine the views of pre-service teachers studying at Gazi University Gazi Faculty of Education Department of Social Sciences and Turkish Education about cultural tourism and Hacı Bektash Veli. This is a descriptive field study in which data were collected through the quantitative research method. The study was conducted with 319 pre-service teachers included in the study group. A 37-item 5-point Likert-type scale was prepared by the researchers for determining the participants' views of cultural tourism and Hacı Bektash Veli. The data were analyzed via SPSS package. They were analyzed based on frequency (f), percentage (%), mean (X), t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA). According to the research findings, there are no significant differences between the participants' total scores of views about cultural tourism and Hacı Bektash Veli by program of study,

* Makalenin Geliş Tarihi: 06.03.2017, Kabul Tarihi: 29.03.2017.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, bahadır@gazi.edu.tr

***Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, cetin.turhan@gmail.com

gender, general academic point average, family's monthly income, and status of doing a homework, project, or presentation about tourism and Haji Bektash Veli. However, the findings indicate that there are significant differences between their total scores by status of following magazines, brochures, books, etc. about tourism and Haji Bektash Veli, status of participating in trips to touristic areas, status of seeing Haji Bektash Veli Külliye (complex), and views about Alevism.

Keywords: Department of Social Sciences and Turkish Education, pre-service teachers, cultural tourism, Haji Bektash Veli

1. Giriş

Turizm, farklı kültürlerin tanınması için önemli bir araçtır. Hızla gelişmekte olan ve bütün dünyayı etkileyen uluslararası turizm faaliyetleri, farklı sosyal ve kültürel yapıların etkileşimlerinin artarak devam etmesini sağlamaktadır. Toplumlar arası tanışma ve kaynaşmayı sağlayan, varsa aralarındaki geçmişe dayalı düşmanlık, çekişme gibi olumsuzlukları unutturan ve mevcut dostlukları pekiştiren kültürel turizm, medeniyetler arasındaki kaynaşmayı sağlayabilecek en önemli kavramlar arasında yer almaktadır (Ablak vd., 2014; Doğaner, 2001; Karakuş vd., 2011). Bu bağlamda Hacı Bektaş Veli Türkiye'nin en önemli kültürel turizm değerlerinden birini oluşturmaktadır.

İnsanoğlunun doğa ile beraber yaşamını sürdürebilmesi amacıyla ürettiği şeyleri kültür olarak tanımlamak mümkündür (Güvenç, 1994: 48). Kültür, toplumların birikimli uygarlığı olup, coğrafi özelliklerden etkilenmekte ve onu yakından etkilemektedir. Kültür kavramı bir halkın yalnızca hayat tarzları mozaiki değil aynı zamanda hâkim değer ve inançlarını da içine almaktadır (Emekli, 2006). Bu bağlamda insanların düşündüğü (tavır, inanç, fikir ve değerler), yaptığı (davranış ve yaşayış biçimleri) ve oluşturduğu (sanat eserleri, el sanatları, diğer kültürel ürünler) unsurları kapsamaktadır (Oğuz, 2007).

Günümüz dünyasında iletişim-ulaşım araçlarındaki hızlı gelişmeler ve küreselleşme insanların değişik kültürleri görme, öğrenme, tanıma merakını artırmış bu arzu kültürel turizmin doğmasına neden olmuştur (Doğanay ve Zaman, 2014; Kozak vd., 2011; Özgüç, 2003; Nuryanti, 1996: 255).

1.1. Kültürel Turizm ve Miras Turizmi

Günümüzden önce yaşamış olan medeniyetlere ait kalıntılar, yaşam biçimleri, gelenek, görenekler, festivaller, müzik ve eğlence türleri, el sanatları, yemek türleri ve alışkanlıkları kültürel turizmin en önemli çekicilikleri arasında yer almaktadır. Kültürel çekiciliği turistik ürün haline getirebilmek, imaj ve marka yaratabilmek planlama ve tanıtım çalışmalarının etkili olmasına bağlıdır (Çetin, 2010; Emekli, 2006; Zaman, 2005a). Kültürel turizmi, mekân ve anıtların ziyareti olarak algılamak yanlış olur. Bilakis kültürel turizm ziyaret etmenin yanında, o yerlerdeki yaşam

tarzlarının ve kültürlerin de öğrenilmesidir (Aliagaoglu, 2004: 51; Emekli, 2003; Richards, 2001:7; Sönmez, 2012).

Doğal ve kültürel miras, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yerüstü, yeraltı veya su altındaki tüm taşınır taşınmaz varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Kültür ve tabiat varlıklarından, tarihi, arkeolojik, kentsel ve doğal sitler, anıt, ören yeri, höyük, tümülüs, külliye, cami, kilise gibi maddi kültüre ait kalıntılar kültürel mirası oluşturan unsurlar olarak bilinmektedir (Doğaner, 2003: 2). Ayrıca, soyut ya da somut kültür değerleri olarak ele alınan gelenek-görenekler, folklorik değerler, dini inanış ve ibadetler, müzik, dans, yeme-içme alışkanlıkları gibi kültürü oluşturan diğer öğeler de kültürel turizmi tamamlayan unsurlardır (Aleddinoğlu ve Yıldız, 2007; Kızılırmak ve Kurtuldu, 2005:101). Dünya Turizm Örgütü, seyahatlerinin yaklaşık üçte birinin kültür turizmi amaçlı olduğunu belirtmekte ve bu talebin her yıl artacağını öngörmektedir (McKercher ve Cros, 2002:135). Böylece kültürel turizme olan talebin hızla artacağı ve turizmin önemli bir pazar haline geleceği görülmektedir. Bu bağlamda, kültürel turizm değeri olan varlıklar sürdürülebilirlik ilkelerine uygun ve planlı olarak turizme kazandırılmalıdır (İbret vd.,2015; Tapur, 2009; Uygur ve Baykan, 2007; Zaman, 2005b).

Hacı Bektaş Velî'nin doğumunun 800. yılı anısına, 2009 yılı, UNESCO tarafından "Hacı Bektaş Velî Yılı" olarak ilan edilmiştir. Bu durum Hacı Bektaş Velî'ye ait düşüncelerin UNESCO tarafından kültürel miras olarak değerlendirildiğinin (Çifçi ve Akova, 2016), ve onun düşüncelerinin gelecek kuşaklara aktarılması gereken önemli öğeler olarak görüldüğünün kanıtıdır. Bu bağlamda Nevşehir ili Hacıbektaş ilçesindeki Hacı Bektaş Velî Türbesi ve eklentilerinin 2012 yılında Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınması da yukarıda sözü edilen düşüncenin hayata geçirilmesi şeklinde görülebilir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016; UNESCO, 2009).

1.2. Hacı Bektaş Velî'nin Hayatı, Felsefesi ve Öğretisi

Hacı Bektaş Velî'nin kesin olarak doğum ve ölüm tarihleri bilinmemektedir. Ancak Hacıbektaş ilçesi halk kütüphanesindeki bir eserde hicri 606 (1209) yılında doğduğu ve 669 (1270) yılında vefat ettiği ve 63 yıl yaşadığı belirtilmektedir (Aykan, 2000; Çetin, 2008: 48; Duran, 2010; Güzel, 1994: 16). Nişabur'da doğan, Hoca Ahmed Yesevî dergâhında yetişen ve Lokman Perende'den eğitim alan Hacı Bektaş Velî, Anadolu'yu Ehl-i Beyt'in muhabbetiyle, sevgi, hoşgörü gibi insanlık değerleri ve kâmil insan idealiyle tanıştırmıştır. Hacı Bektaş Velî tahsilini ve manevî terbiyesini Horasan'da tamamlamış, şeyhinin işaretiyle Anadolu'ya gönderilmiştir. Hünkâr hem bâtinî hem de zahîrî ilimlerde mükemmellik mertebesine erişmiş bir düşünürdür (Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi Müdürlüğü, 2010: 39; Yazıcı ve Pilav, 2015).

Türk toplumu kurduğu devletlerin ve oluşturduğu medeniyetlerin özünde daima insanı esas almıştır. Dolayısıyla da Türklerin yaşadığı mekânlar hemen her dönemde dünyanın en önemli merkezleri arasında yer almıştır. Bunun gerçekleşmesinde ise söz konusu dönemde geniş kitleleri etkileyen ve yönlendiren düşünce adamlarının yetişmesi ve halkın gönlüne girmiş olmaları önemlidir (Yalçın, 1994: 32).

Günümüz dünyası değerlendirildiğinde düşünce adamlarına her zamankinden daha fazla gereksinim duyulduğu açıkça görülmektedir. Hacı Bektaş Velî, yukarıda sözü edilen düşünürlerin en önemlileri arasındadır. Hacı Bektaş Velî'nin düşünceleri dünya tarihinde insanların yükseldikleri çağlarda sıkı sıkıya sarıldıkları değerlerin tümünü kapsamaktadır (Yalçın, 1994: 33). Hacı Bektaş Velî, bu değerleri Türkçenin üstün söyleyiş yeteneği ile vecizeleştirerek Anadolu insanına sunmuş ve Selçukluların son dönemlerinde Moğol istilası ve bozgunu ile perişan olmuş, ezilmiş, kanı akmış, bütün değerleri ayaklar altına alınmış bir topluluğu, Anadolu'da ortak şuur, ruh ve gönül etrafında toplayarak tarihi bir görevi başarıyla yerine getirmiştir. Hacı Bektaş Velî'nin düşünce hayatındaki önemi, toplumun temel yapı taşı olarak kabul ettiği halkın arasında yaşamayı tercih etmesi, sıradan ve sade insana yönelerek onun ruhunu ve beynini yetiştirmiş olmasından ileri gelir. Bunu yaparken sade bir Türkçe kullanmış ve İslam'ın farklı çevrelerce yorumlarını değil, İslam'ın temel kitabı olan ve hiçbir şekilde tahrif edilmeyen ve değiştirilmeyen Kur'an-ı Kerim'i yorumlamıştır (Aslan, 2007; Bolay, 1990; Bozkurt, 2008; Çetin, 2013; Gülçiçek, 2003; Onat, 1997).

Anadolu toprakları binlerce yıldır çok sayıda uygarlığın, kültür ve dinî inançların merkezi olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti, tüm bu kültür ve dini inançların sevgi ve hoşgörü ortamında yan yana yaşadığı ve ilelebet de yaşayacağı bir ülkedir. Bu geleneğin oluşmasında Hacı Bektaş Velî, Mevlâna, Yunus Emre gibi her fırsatta dostluğu, kardeşliği, birlik ve beraberliği vurgulayan büyük düşünürlerin felsefelerinin önemli katkılarının olduğu muhakkaktır (Arslanoğlu, 2002; Çetinkaya, 2005; Fiğlalı, 2010; Kolaç, 2010; Öztaşkın, 2012; Türkdöğan, 1995: 580).

Hacı Bektaş Velî de Peygamberimiz Hz. Muhammed gibi yüce Allah'a ibadet etmiş ve onun sahip olduğu ahlâkı kazanmaya gayret göstermiştir (Altıntaş, 1994:30; Coşan, 1990). Dolayısıyla Hacı Bektaş Velî'nin ahlâkı Kur'an ahlâkıdır. Onun nasıl ibadet ettiğini ve nasıl bir ahlâka sahip olduğunu anlayabilmek için Kur'an-ı Kerim'i okumak ve anlamak yeterli olacaktır (Altıok, 1998; Altıntaş, 1994:30; Aytac, 1984; Baltacı, 2010; Boztuğ, 2010; Duran, 1987; Fiğlalı, 1990; Fiğlalı ve Aydın, 1997:38; Gümüşoğlu, 2010; Gündoğdu, 2007; Güzel, 2007; Korkmaz, 2001).

Tanyıldızı (2011) medyanın Hacı Bektaş Velî, Mevlâna ve Yunus Emre'yi tanıtmadaki rolü üzerine yaptığı araştırmasında, katılımcıların yaklaşık dörtte birinin Hacı Bektaş Velî ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmadıkları, gençlerin Türk kültürü ve sözü edilen düşünürlerle ait bilgiyi okuldan ve kitaplardan edindiği,

medya olarak internetten yararlandıkları, Mevlâna ve Yunus Emre'nin Hacı Bektaş Velî'ye oranla daha fazla tanındığı sonuçlarına ulaşmıştır. Yine Işık vd.,(2010:186) araştırmalarında Hacı Bektaş Velî'nin Türk kültürünün en önemli figürlerinden biri olduğunu, genç kuşaklara layıkıyla anlatılması gerektiğini ortaya koymuşlardır. Tarih içerisinde yetişen önemli şahsiyetleri gelecek kuşaklara doğru şekilde aktarmak, Türk Milletinin hem varlığını ve hem de devamlılığını büyük oranda güvence altına almayı sağlamaktadır. Geçmişteki etkilerini günümüzde de sürdüren ve yaşadığımız çağdaki kitlelerin duygu ve düşünce dünyalarına yön veren şahsiyetlerin hak ettikleri biçimde doğru olarak tanınmaları oldukça önemlidir (Çiftçi, 2011: 226; Melikof, 1999; Ocak, 2000; Okur, 2012; Taşdemir, 2009).

Günümüzdeki bazı jeopolitik ve siyasetçi teorisyenler medeniyetler arasında çatışmayı körükleyici fikirleri yaymaya çalışmaktadır. Ancak toplumlar arasında tanışma ve kaynaşmayı sağlayan, aralarında geçmişe dayalı düşmanlık, çekişme gibi olumsuzlukları unutturan ve mevcut dostlukları pekiştirme özelliğine sahip olan kültür turizmi, medeniyetler arasındaki kaynaşmayı sağlayabilecek en değerli kavramdır (Çetin, 2010; 2015; Doğaner, 2001). Hacı Bektaş Velî de Türkiye'nin en önemli kültürel turizm değerleri arasında yer almaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel turizm ile Hacı Bektaş Velî'ye ait düşüncelerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının kültürel turizm ile Hacı Bektaş Velî'ye ait düşüncelerinin anabilim dalına, cinsiyete, genel akademik not ortalamasına, ailenin aylık gelirine, turizm konusunda ödev, proje, sunum yapma durumu, turizm ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etme durumu, tarihî ve kültürel turizm yörelerine düzenlenen gezilere katılma durumu, Hacı Bektaş Velî Külliyesini görme durumu ve Alevilik ile ilgili düşüncelere göre değişip değişmediğine cevap aranmaktadır.

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ile verilerin analizi ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.1. Model

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerin biri olan tarama modelindedir. Karasar'a (2011) göre, tarama modeli mevcut durumu olduğu gibi yansıtmaya çalışan, araştırmada incelenen birey veya nesnelere kendi koşulları içerisinde değerlendirmeye çalışan bir bilimsel araştırma türüdür. Büyüköztürk vd.(2010) ise tarama modelini araştırmanın amacına uygunluğu, var olan durumu ortaya koyması,

büyük örneklemeler üzerinde çalışma olanağı sunması, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşleriyle ilgili fikirler vermesi gibi özellikleri nedeniyle kullanılan bir araştırma türü olarak tanımlanmaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2015-2016 eğitim öğretim yılının bahar döneminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine uygun olarak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nin Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümünde bulunan anabilim dallarında (Sosyal Bilgiler, Tarih, Coğrafya, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ve Felsefe Eğitimi) öğrenim gören 319 öğretmen adayından oluşmaktadır. Bu öğretmen adaylarından 193'ü (%60,5) erkek, 126'sı (%39,5) kadındır. Çalışma grubunu oluşturan adaylarının 58'i (%18,2) sosyal bilgiler eğitimi, 52'si (%16,3) tarih eğitimi, 64'ü (%20,1) coğrafya eğitimi, 57'si (%17,9) Türkçe eğitimi, 48'i (%15) Türk dili ve edebiyatı ve 40'ı (%12,5) felsefe eğitiminde öğrenim görmektedir. Çalışma grubunun Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarından seçilmesinin sebebi, ilgili bölümdeki anabilim dallarının gerek müfredatlarında gerekse programlarında doğrudan veya dolaylı olarak hem kültürel turizm hem de Hacı Bektaş Velî'ye ilişkin konuların işleniyor olmasıdır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada öğretmen adaylarının kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî ile İlgili Düşünceleri Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 9 adet kişisel bilgiyi tespit etmeye yönelik sorular, ikinci bölümde ise 5'li Likert tarzında hazırlanan 37 maddelik ölçek maddelerinden oluşmaktadır. Ölçekteki soruların geliştirilmesinde üç alan uzmanından ve bir dil bilim uzmanından alınan görüşler doğrultusunda daha önceden oluşturulmuş madde havuzundaki 49 soru 37 maddeye düşürülmüştür. Böylelikle ölçeğe ait geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçeğe ait güvenilirlik ise Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısıyla test edilmiş ve ölçeğe ait güvenilirlik katsayısı .72 olarak belirlenmiştir. Bazı araştırmacılara (Kayış, 2010; Özgüven, 2011; Şencan, 2005) göre Cronbach's Alpha katsayısının .60-.80 arasında olmasının oldukça güvenilir olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Veri toplama aracı bu yönüyle güvenilir bir ölçme aracı olarak değerlendirilmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi SPSS 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

4 Araştırmanın kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine uygun olarak seçilmesindeki amaç, araştırmacıların ilgili üniversitede görev yapıyor olmalarıyla açıklanabilir.

Öğretmen adaylarının turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{X}), t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Varyans analizi sonrasında yapılan ikili karşılaştırılmalarda ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla Scheffe testi kullanılmıştır. Ölçeğin istatistiksel çözümlerinde anlamlılık düzeyi.05 olarak belirlenmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen veriler ile katılımcılara ait değişkenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli'ye ilişkin düşünceleri üzerindeki etkileri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Anabilim Dalı Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	S			
Sosyal Bilimler Eğitimi	58	132,24	8,98			
Tarih Eğitimi	52	133,02	8,22			
Coğrafya Eğitimi	64	134,50	9,42			
Türkçe Eğitimi	57	132,00	11,51			
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	48	133,85	10,30			
Felsefe Eğitimi	40	131,23	9,01			
Anabilim	KT	sd	KK0	F	P	Fark Scheffe
Gruplar Arası	301,821	5	78,364	,840	,522	
Gruplar İçi	29198,556	313	93,286			
Toplam	29590,376	318				

Tablo 1'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları ile anabilim dalı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$F_{(5-313)} = ,840; p > ,05$]. Bu bulgu anabilim dalı değişkeninin katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine yönelik görüşlerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Erkek	193	132,93	10,08	317	,078	,938
Kadın	126	132,84	8,99			

Tablo 2. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Tablo 2' deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(317)} = ,078$; $p > ,05$]. Erkeklerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 132,93$) iken, kadınların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 132,84$)'dür. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulgu katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Genel Akademik Not Ortalaması (GANO) Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	S			
2,00'den az	8	128,88	10,20			
2,01-3,00 arası	172	132,70	9,51			
3,01-4,00 arası	139	133,37	9,80			
Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Schefle
GANO	Gruplar Arası	166,934	2	83,467	,896	,409
	Gruplar İçi	29423,442	316	93,112		
	Toplam	29590,376	318			

Tablo 3'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları ile genel akademik not ortalaması değişkeni arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$F_{(2-316)} = ,896$; $p > ,05$]. Bu bulgu genel akademik not ortalaması değişkeninin katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine yönelik görüşlerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Ailenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	S				
1300 TL'den az	52	135,77	9,53				
1301-2600 TL	156	132,46	10,11				
2601-3900 TL	68	131,90	8,56				
3901 TL'den fazla	43	132,56	9,37				
Ailenin Aylık Geliri	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Schefle
	Gruplar Arası	531,492	3	177,164	1,920	,126	
	Gruplar İçi	29058,884	315	92,250			
	Toplam	29590,376	318				

Tablo 4'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları ile ailenin aylık geliri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir [$F_{(3-315)} = 1,920$; $p > ,05$]. Bu bulgu ailenin aylık geliri değişkeninin katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine yönelik görüşlerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Turizm ve Hacı Bektaş Velî Konusunda Ödev, Proje, Sunum Yapma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Evet	95	133,14	11,00	317	,293	,770
Hayır	224	132,79	9,04			

Tablo 5. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Turizm ve Hacı Bektaş Velî Konusunda Ödev, Proje, Sunum Yapma Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Tablo 5' deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t_{(317)} = ,293$; $p > ,05$]. Katılımcılardan kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapanların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 133,14$) iken, kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapamayanların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x} = 132,79$)'dur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bulgu katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin görüşleri ile turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapma durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Turizm ve Hacı Bektaş Velî İle İlgili Dergi, Broşür, Kitap vs. Takip Etme Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Turizm ve Hacı Bektaş Velî İle İlgili Dergi, Broşür, Kitap vs. Takip Etme Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Takip Edenler	197	134,09	9,67	317	2,850	,005
Takip Etmeyenler	122	130,96	9,33			

Tablo 6' daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(317)}=2,850$; $p<,05$]. Katılımcılardan turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip edenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=134,09$) iken, turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etmeyenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=130,96$)'dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin görüşleri ile turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu yani turizmle ilgili yukarıda verilen materyalleri takip edenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Tarihi Ve Kültürel Turizm Yörelere Düzenlenen Gezilere Katılma Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Tarihi ve Kültürel Turizm Yörelere Düzenlenen Gezilere Katılma Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	P
Katılanlar	150	135,05	9,80	317	3,836	,000
Katılmayanlar	169	130,98	9,13			

Tablo 7' deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının tarihi ve kültürel turizm yörelere düzenlenen gezilere katılma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(317)}=3,836$; $p<,05$]. Katılımcılardan tarihi ve kültürel turizm yörelere düzenlenen gezilere katılanların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=135,05$) iken, tarihi ve kültürel turizm yörelere düzenlenen gezilere katılmayanların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=130,98$)'dir. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin görüşleri ile tarihi ve kültürel turizm yörelere düzenlenen gezilere katılma durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu yani tarihi ve kültürel turizm yörelere düzenlenen gezilere katılmanın kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelere daha olumlu etki ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Hacı Bektaş Veli Külliyesini Görme Durumu Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Hacı Bektaş Veli Külliyesini Görme Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Görenler	63	137,49	8,59	317	4,341	,000
Görmeyenler	256	131,76	9,57			

Tablo 8’deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının Hacı Bektaş Veli Külliyesini görme durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(317)}=4,341$; $p<,05$]. Katılımcılardan Hacı Bektaş Veli Külliyesini görenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları aritmetik ortalaması ($\bar{x}=137,49$) iken, Hacı Bektaş Veli Külliyesini görmeyenlerin kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=131,76$)’dır. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Bu bulgu katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin görüşleri ile Hacı Bektaş Veli Külliyesini görme durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu yani Hacı Bektaş Veli Külliyesini görenlerin kültürel turizme ve Hacı Veli’ye ilişkin daha olumlu düşüncelere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 9. Katılımcıların Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Veli ile İlgili Düşüncelerinin Belirlenmesine İlişkin Toplam Puanlarının Alevilik İle İlgili Düşünceler Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	S				
(1) İslam dini içerisinde bir mesnepe	51	116,04	8,92				
(2) İslam dini içerisinde bir kültür/mulkyeç	198	133,48	9,55				
(3) Fıkrim yok	39	128,05	9,50				
(4) Diğer	31	130,06	9,13				
Varyasyon Kaynağı	KT	sd	KD	F	p	Fark Scheffe	
Alevilik ile ilgili Düşünceler	Gruplar Arası	1735,287	3	578,422	6,541	,000	
	Gruplar İçi	27855,109	315	88,429			1-3 2-3
	Toplam	29590,376	318				

Tablo 9’daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesine ilişkin toplam puanları ile Alevilik ile ilgili düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir [$F_{(3-315)}=6,514$;

$p < ,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu görmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre Aleviliği, (1) İslam dini içerisinde bir mezhep olarak gören katılımcılar ile (3) Alevilik hakkında herhangi bir fikre sahip olmayan katılımcılar arasında ve Aleviliği, (2) İslam dini içerisinde bir kültür/anlayış olarak gören katılımcılar ile (3) Alevilik hakkında herhangi bir fikre sahip olmayan katılımcılar arasında Aleviliği İslam dini içerisinde bir mezhep ve İslam dini içerisinde bir kültür/anlayış olarak gören katılımcıların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu; Aleviliği, İslam dini içerisinde bir mezhep ve kültür/anlayış olarak gören katılımcıların Alevilik hakkında herhangi bir fikri olmayan katılımcılara göre kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü'nde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşünceleri ortaya konulmuştur. Çalışma grubundan elde edilen veriler ışığında katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşünceleri, anabilim dalı değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermemiştir. Bu durum araştırma verilerinin toplandığı anabilim dallarının müfredatlarında kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî'nin benzer şekilde yer aldığıyla açıklanabilir.

Öte yandan katılımcıların kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşünceleri cinsiyet değişkenine göre de farklılaşmamaktadır. Bu durum Çetin (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmada araştırmacı sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel turizm ile Hacı Bektaş Velîyi tanıma ve felsefesini anlama düzeylerini belirlediği çalışmada cinsiyet faktörü belirleyiciliğe sahip değildir ve herhangi bir farklılaşmaya yol açmamıştır.

Çalışmada karşılaşılan bir diğer sonuç ise katılımcılara ait genel akademik not ortalamasının onların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılaşmaya sahip olmadığıdır. Bu durum yine Çetin (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmada araştırmacı sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının kültürel turizm ile Hacı Bektaş Velîyi tanıma ve felsefesini anlama düzeylerini belirlediği çalışmada katılımcılara ait genel akademik not ortalamasının herhangi bir farklılaşmaya yol açmadığından bahsetmektedir.

Bir diğer sonuç ise katılımcıların ailelerinin sahip olduğu ortalama aylık gelirlerinin onların kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığıdır. Bu sonuç katılımcıların ailelerinin gelir durumlarından onların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmaların bulgularından elde edilen bir başka sonuç ise katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapma durumlarının kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinde herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığıdır. Bu sonuç kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî konusunda ödev, proje, sunum yapma vb. yapıyla kültürel turizme ve Hacı Bektaş Velî'ye ait düşüncelerde farklılaşmaya sebep oluşturmayacağıyla açıklanabilir.

Diğer bir sonuca baktığımızda ise katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinde kültürel turizm ile ilgili dergi, broşür, kitap vs. takip etme durumları arasında anlamlı farklılaşma bulunmaktadır. Bu durum kültürel turizm ile özellikle ilgilenen (dergi, broşür, kitap vs. takip eden) katılımcıların ilgilenmeyen (herhangi bir materyal takip etmeyen) katılımcılara göre kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğuyula açıklanabilir. Bu durum Işık vd., (2010) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. İlgili çalışmada araştırmacılar Hacı Bektaş Velî'nin tanınmasında en önemli aracın televizyon olduğu, ikinci aracın ise kitap ve gazete olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Diğer taraftan Şahin (2014) tarafından yapılan çalışmadaki katılımcıların Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili bilgilerini en çok hocalarından, arkadaşlarından ve kitaplardan edindiklerini söylemelerine rağmen örneklem grubundaki katılımcıların dörtte üçü Hacı Bektaş ve Bektaşilik ile ilgili herhangi bir kitap okumadıklarını, Yazıcı (2014) tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların sadece %21,2'si Hacı Bektaş Velî ile ilgili bir kaynak okuduklarını belirtmektedirler. Bu sonuçlar Hacı Bektaş Velî'nin ve kültürel turizmin tanınmasında kitap, gazete vs. gibi materyallerin ve bunları takip etmenin ne kadar önemli olduğunu belirtmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın bir farklı sonucu ise katılımcıların kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinde hem tarihî ve kültürel turizm yörelerine düzenlenen gezilere katılma hem de Hacı Bektaş Velî Külliyesi'ni görme durumlarının anlamlı farklılaşmaya neden olduğudur. Yani katılımcılardan tarihî ve kültürel turizm yörelerine düzenlenen gezilere katılanlar ile Hacı Bektaş Velî Külliyesi'ni görenlerin kültürel turizmin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğudur. Bu durum Çetin (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla kısmen örtüşmektedir. Şöyle ki; katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili görüşlerinin toplam puanları Hacı Bektaş Külliyesi'ni görme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermezken, kültürel turizm ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili görüşleri toplam puanları ile tarihi ve kültürel turizm yörelerine düzenlenen gezilere katılma değişkeni arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Bu durumlar kültürel turizm ve o turizm bölgesindeki unsurların tanınıp bilinmesinde gezi gözlemin önemi ortaya çıkarmaktadır. Çünkü Kızılcıoğlu'na (2003) göre gezi gözlem öğrenciye kazandırılacak bilginin içeriğinde yer alan yerleri gezerek ve görerek bilgileri asıl kaynağından öğrenmelerini sağlama amacı gütmeye yaramaktadır.

Araştırmanın bulgularından elde edilen bir başka sonuç ise katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesinde Alevilik ile ilgili düşüncelerin farklılaşmaya sebep olduğudur. Şöyle ki; Aleviliği, İslam dini içerisinde bir mezhep ve bir kültür/anlayış olarak gören katılımcıların Alevilik hakkında fikir sahibi olmayan katılımcılara göre kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili düşünceleri daha olumludur. Bu durum Çetin (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla farklılaşmaktadır. İlgili çalışmada katılımcıların kültürel turizm ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili görüşlerine ait toplam puanları ile Alevilik ile ilgili düşünce değişkeni arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Öte yandan Işık vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada araştırmacılar Hacı Bektaş Veli deyince halkın zihninde ilk olarak “tasavvuf âlimi”, “din adamı” ve “halk ozanı” imgesinin canlandığından bahsetmişlerdir. Yine Şahin (2014) tarafından yapılan çalışmada da Hacı Bektaş Veli deyince katılımcıların zihinlerinde ilk olarak “Bektaşî”, “Bilge”, “hoşgörü”, “Tasavvuf” ve “Alevi” imgelerinin canlandığı görülmektedir. Her iki durum çalışmada Aleviliğin İslam dini içerisinde bir mezhep ve bir kültür/anlayış olarak görülmesiyle dolaylı olarak örtüşmektedir. Çünkü Aleviliği İslam dini içerisinde bir mezhep ve bir kültür/anlayış olarak görmek, Hacı Bektaş Veli’yi “tasavvuf âlimi”, “din adamı”, “halk ozanı”, “Bektaşî”, “bilge”, “hoşgörü”, “tasavvuf” ve “Alevi” olarak görmeye eşdeğerdir, denebilir.

Araştırma sonucundan yola çıkılarak bir takım önerilerde bulunulabilir;

Araştırmanın verilerine dayanarak öğretmen adaylarının Anadolu’nun Türkleşmesinde İslam dininin yayılmasında önemli bir yeri olan Hacı Bektaş Veli’yi yeterince tanımaları için gerekli materyaller okumaları için özendirici faaliyetlere, alan gezilerine yer verilebilir.

Hacı Bektaş Veli’nin daha iyi tanıtılması için öğretmen adaylarının da içinde bulunacakları bilimsel ve sosyo-kültürel aktivitelerin yapılması yararlı olabilir.

Araştırma verilerinin toplandığı anabilim dallarının müfredatlarının göstergesi olan ders kitaplarında Hacı Bektaş Veli ile ilgili daha fazla bilgiye yer verilebilir.

Kaynakça

- Ablak, Selman vd. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Kırşehir’in Tarihi ve Kültürel Turizm Değerlerine Yönelik Farkındalıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 2, 171-186.
- Alaeddinoğlu, Faruk ve Mehmet Zeydin Yıldız. (2007). “Türkiye’de Kültür Turizmi ve Algılanışı”, *İCANAS* 38, Ankara, s.1-10.
- Aliağaoğlu, Alpaslan. (2004). “Sosyo-kültürel Miras Turizmi ve Türkiye’den

- Örnekler". *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2, 50-64.
- Altınok, Baki Yaşa. (1998). *Alevilik, Hacibektaş Velî, Bektaşilik*. Ankara: Oba Kitabevi.
- Altıntaş, Hayrani. (1994). "Hacı Bektaş Velî Düşüncesinde İbadet Ve Ahlak Hacı Bektaş Velî Düşüncesinde İbadet ve Ahlak". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 1, 29-31.
- Arslanoğlu, İbrahim. (2002). "Aleviliğin Tarihsel-Sosyal Temelleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 23, 1-52.
- Aslan, Faik. (2007). "Hacı Bektaş-ı Velî'nin Düşünce Dünyası". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Aykan, Güven. (2000). "Hacı Bektaş-ı Velî Nerede Doğdu, Kimdir, Soyu Nereye Dayanıyor"? *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 15, 173-218.
- Aytaç, Kemal. (1984). "Hacı Bektaş-ı Velî". *Millî Kültür* 5, 46, 7-9.
- Baltacı, Burhan. (2010). "Hacı Bektaş Velî'nin Kur'an'dan İktibasları ve Yorumlarının Tefsir Perspektifinden Değerlendirilmesi". *I. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Sempozyumu, Bildiriler Kitabı* I. Cilt, s. 109-126, Çorum.
- Bolay, Süleyman Hayri. (1990). "Makalat'a Göre Hacı Bektaş Velî'nin Fikri Şahsiyeti". *Millî Kültür* 75, 16-18.
- Bozkurt, Hilal. (2008). "Hacı Bektaş-ı Velî'nin Din Tasavvuru". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Boztaş, Durmuş. (2010). "Bir Anadolu Aydını Hacı Bektaş Velî". *I. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Sempozyumu, Bildiriler Kitabı* I. Cilt, s.11-16, Çorum.
- Büyüköztürk, Şener vd. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Coşan, Esat. (1990). *Makalat Hacı Bektaş Velî*, Sadeleştiren: Hüseyin Özbay, Ankara: Kültür Bakanlığı Klasik Türk Eserleri No:10.
- Çetin, Ayşe Yücel. (2008). "Ahmed Yesevi, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Velî'de İnsan Anlayışı". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 47, 43-49.
- Çetin, Turhan. (2010). "Cumalıkızık Köyünde Kültürel Miras ve Turizm Algısı". *Millî Folklor Dergisi* 22, 87, 181-190.
- (2013). "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültürel Turizm ve Hacı Bektaş Velî'ye İlişkin Düşünceleri". *Coğrafya Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı*, s:764-773, İstanbul.
- (2015). "Kültürel Coğrafya Perspektifinden Hacı Bektaş Velî'nin Felsefi ve Eserleri". *Türk Kültüründe Coğrafya – I* Editörler: A. Meydan ve T. Çetin. Sayfa:55-82. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çetinkaya, Bayram Ali. (2005). "Hacı Bektaş Velî'nin Gönül Dünyasında İnsan

- Sevgisi". *Somuncu Baba Dergisi*, 1(59), 36-39.
- Çiççi, İbrahim ve Orhan Akova. (2016). "İnanç Turizmi Kapsamında Hacı Bektaş Veli Dergâhına Yönelik Bir Araştırma". *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 80, 183-217.
- Çiftci, Selcen. (2011). "Bir Grup Yükseköğretim Öğrencisinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşilik Hakkındaki Tutumları". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 57, 225-244.
- Doğanay, Hayati ve Serhat Zaman. (2014). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Doğaner, Suna. (2001). "Din ve Turizm: Türkiye'de İnanç Turizmi". *Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi-II* (Anglo-Amerikan Etkisi/ Sosyoloji Yıllığı-18), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan. Sayfa: 338-350. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- . (2003). "Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması". *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı*, s.1-8, İzmir.
- Duran, Hamiye. (1987). "Hacı Bektaş-ı Veli'nin Makalat'ında Din ve Tasavvuf". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- . (2010). "Velayetname'ye Göre Hacı Bektaş Veli". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 55, 129-138.
- Emekli, Gözde. (2003). "Kültür Mirasının Kültürel Turizm Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi". *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, s. 43-49, İzmir.
- . (2006). "Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm". *Ege Coğrafya Dergisi* 15, 51-59.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi. (2010). "Hacı Bektaş Veli'nin Türk Kültürü İçin Önemi". *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, I. Cilt, s.1-10, Çorum.
- . (1990). *Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik*. Ankara: Selçuk Yayınları.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi ve Mehmet Aydın. (1997). *Milli Bütünlüğümüz ve Hacı Bektaş Veli* Editör: Erol Kalender. Ankara: Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Gülççek, Ali Duran. (2003). "Hacı Bektaş Veli'nin Yaşam Felsefesi, İnanç ve Öğretisi". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 27, 1-18.
- Gümüsoğlu, Dursun. (2010). "Hacı Bektaş Veli, Bektaşilik ve Günümüze Yansımaları". *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, I. Cilt, s. 17-25, Çorum.

- Gündoğdu, Cengiz. (2007). *Hacı Bektaş-ı Velî*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Güvenç, Bozkurt. (1994). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güznel, Abdurrahman. (1994). "Hacı Bektaş Velî'nin Hayatı ve Eserleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 1, 15-21.
- . (2007). "Ahmed Yesevi, Hacı Bektâs-ı Velî, Yunus Emre ve Kaygusuz Abdal'da Dört Kapı Kırk Makam". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi Dergisi* 41, 4-117.
- Işık, Metin vd.(2010). "Türk Toplumunda Hacı Bektaş Velî Algısı Üzerine Bir Çalışma". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 55, 173-192.
- İbret, Ünal B. vd. (2015). "Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi". *Marmara Coğrafya Dergisi* 32, 239-269.
- Karakuş, Ufuk vd. (2011). "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Turizme Yönelik Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Safranbolu'da Nicel Bir Çalışma)". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 85-95.
- Karasar, Niyazi. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kayış, Aliye. (2010). "Güvenilirlik analizi (Reliability analysis)". *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Editör: Şeref Kalaycı, 5. Baskı, s. 401-419, Ankara: Asil Yayıncılık.
- Kızılcıaoğlu, Alaatin. (2003). "İlköğretim Okullarında Bir Kırsal Yerleşmeye Düzenlenecek Gözlem Gezisinde Gerçekleştirilecek Etkinlikler İle Bir Gezi Planı Önerisi". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6, 9, 1-21.
- Kızılırmak, İsmail ve Hüseyin Kurtuldu. (2005). "Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma". *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* 1, 100-120.
- Kolaç, Emine. (2010). "Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler Ve Hoşgörü Eğitimi". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 55, 193-208.
- Korkmaz, Seyfullah. (2001). "Ahmed Yesevî ve Hacı Bektaş Velî (Aralarındaki Bağlar, Fikirleri, Tesirleri ve Türk İslâm Edebiyatına Katkıları)". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11, 325-355.
- Kozak ve vd.(2011). *Genel Turizm (İlkeler-Kavramlar)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2016). "Dünya Miras Listesinde Türkiye. Dünya Miras Listesinde Yer Alan Doğal ve Kültürel Varlıklarımız". www.turizm.gov.tr, erişim tarihi:21.12.2016
- McKercher, Boband Hilary Du Cros. (2002). *Cultural Tourism, The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. New York: The Hawort Pres.

- Melikoff, İrene. (1999). *Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Nuryanti, Wiendu (1996). "Haritage and Postmodern Tourism". *Annals of Tourism Research*, 23 (2), 249-260.
- Ocak, Ahmet Yaşar. (2000). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*. 3. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oğuz, Öcal M. (2007). "UNESCO, Kültür ve Türkiye". *Milli Folklor* 73, 6-12.
- Okur, Alpaslan. (2012). "Hacı Bektaş Velî ve İlgili Kavramların Taşınabilirlik/Algısı Üzerine Bir Araştırma ve Öğretim Programlarındaki (MEB) Durumu". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 64, 199-218.
- Onat, Hasan. (1997). *Hacı Bektaş Velî'nin Din Anlayışındaki Evrensel Boyut ve Bazı Düşünceler. Hacı Bektaş Velî Armağanı*. Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi Yayınları.
- Özgüç, Nazmiye. (2003). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özguven, İbrahim Ethem. (2011). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM.
- Öztaşkın, Özlem Bektaş. (2012). "Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Hacı Bektaş Velî ve Bektaşilik". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 61, 245-272.
- Richards, Greg. (2001). *The Development of Cultural Tourism in Europe. Cultural Attractions and European Tourism*. İngiltere: CABI International Publishing, Wallingford Oxon.
- Sönmez, Mehmet Emin. (2012). "Tillo (Siirt) İlçesi'nin Kültür Turizmi Potansiyeli". *Türk Coğrafya Dergisi* 59, 27-44.
- Şahin, Ayfer. (2014). "Nevşehir Hacı Bektaş Velî ve Ahi Evran Üniversitesi Öğrencilerinin Hacı Bektaş Velî ve Ahi Evran-ı Velî İle Bektaşilik ve Ahilik Algıları". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 71, 171-195.
- Şencan, Hüner. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tanyıldızı, Nural İmik. (2011). "Türk Kültürünün Gençlere Tanıtımında Medyanın Rolü: Hacı Bektaş Velî, Mevlana ve Yunus Emre Üzerine Bir Araştırma". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 59, 101-118.
- Tapur, Tahsin. (2009). "Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(9), 473-492.
- Taşdemir, Mehmet. (2009). "İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevî-Bektaşî Değerleri ile İlişkiliği". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 51, 295-326.
- Türkdoğan, Orhan. (1995). *Alevî - Bektaşî Kimliği (Sosyo-Antropolojik Araştırma)*. 2.

- Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi. (2010). *Hünkar Hacı Bektaş Velî Velayetnamesi*. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi, Ankara.
- UNESCO. (2009) *Türkiye'nin Dünya Miras Alanları (Koruma ve Yönetimde Güncel Durum)*. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Türkiye Milli Komisyonu, Ankara.
- Uygur, Selma Meydan ve Eda Baykan. (2007). "Kültür Turizmi ve Turizmin Kültürel Varlıklar Üzerindeki Etkileri". *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* 2, 30-49.
- Yalçın, Alemdar. (1994). "Hacı Bektaş Velî ve Günümüz". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 1, 32-35.
- YAZICI, Hikmet. (2014). "Öğretmen Adaylarının Hacı Bektaş Velî ve Bektaşilikle İlgili Temel Bilgi ve Tutum Düzeyleri". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 72, 109-123.
- YAZICI, Hüseyin ve Salim Pilav. (2015). "Türkçe ve Edebiyat Ders Kitaplarında Yesevilik, Bektaşilik ve Mevlevilik Unsurları". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 73, 105-128.
- Zaman, Mehmet. (2005a). "Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Sumela (Meryam ana) Manastırı". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(2), 1-24.
- . (2005b). "Trabzon İlindeki Kutsal Mekânların İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi". *Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 149-189.